

він коригувався, доповнювався, щоб виконати всі завдання з розбудови української школи, поставлені першим Статутом ще в 1917 році.

Проведений аналіз структури та складу Ради ТШО показав, що склад Ради залишався незмінним – голова, його заступник, шість членів Ради, які обиралися на Загальних Зборах за більшістю голосів, та кандидати до Ради. Незмінними залишалися і функції Ради та Ревізійної Комісії.

Механізм формування складу Товариства, його комісії залежав від політичних обставин, в яких працювали члени ТШО. У нових політичних умовах задля збереження української школи Рада Товариства згідно зі Статутом, створювала нові комісії, змінювала завдання їхньої діяльності, сфери впливу. У різні роки існування ТШО змінювався склад членів Товариства, Ради.

Зі зміною урядів, міністрів напрями та завдання діяльності Товариства постійно розширювалися, а форми і методи роботи вдосконалювалися та розвивалися, але незмінною залишалася мета діяльності ТШО: пропагувати серед українського народу освіту через початкові, середні і вищі школи з українською мовою викладання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський М. Про українську мову і українську школу / М. Грушевський. – К. : Веселка, 1991. – 46 с.
2. **Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, м. Київ**
Ф. 2581 Генеральний Секретар освіти Української Центральної Ради
Оп. 1
Спр. 14. Закони й постанови Центральної Ради з освіти та законопроекти, складені Секретарством освіти, 14 арк.
3. **Державний архів м. Києва**
Ф. 346 Товариство шкільної освіти
Оп. 1.
Спр. 1. Протоколи загальних зборів, комісії Товариства шкільної освіти, 25 арк.
4. Вільна Українська Школа: Орган Всеукраїнської учительської спілки. – 1918-1919 шк. р. – № 5.
5. **Державний архів м. Києва**
Ф. 346 Товариство шкільної освіти
Оп. 1.
Спр. 3. Звіт про роботу гімназій за 1918-1919 н. р., 29 арк.
6. **Державний архів м. Києва**
Ф. 346 Товариство шкільної освіти
Оп. 1.
Спр. 4. Спр. 4. Матеріали переписки з Київським губернським відділом народної освіти, Українською Академією наук, іншими організаціями з організаційних питань. 20.09.1919-29.07.1920 рр., 38 арк.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2016

УДК 378.11(477)“19/20”:005

Н. С. Васиньова,
аспірантка

(Державний заклад “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
ned1235@mail.ru)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ В УКРАЇНІ (ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

Анотація

У статті узагальнюються ідеї системного підходу, розкривається зміст понять “система”, “теорія управління”, “теорія управління вищими навчальними закладами”. Автор обґрунтував теоретичні засади використання системного підходу до аналізу розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття та виділив основні компоненти, які повинні підлягати аналізу.

Ключові слова: система, системний аналіз, розвиток, теорія управління, вищий навчальний заклад.

Summary

This article summarizes the idea of the systematic approach. The content of the concepts of "system", "management theory", "a higher education institutions management theory" is revealed. The author has explained the theoretical basis of using the systematic approach to the analysis of development the theory of management of higher education institutions in Ukraine of the end of the XX – beginning of the XXI century and identified key components that should be subjected to analysis.

Key words: system, system analysis, development, management theory, a higher education institution.

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни в Україні зумовили виникнення низки проблем науково-педагогічного й управлінського характеру. Умовою розв'язання їх дослідниками є аналіз і використання в практиці прогресивних ідей минулого з погляду сьогодення [7]. Відтак, не втрачає актуальності дослідження розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті XX – початку XXI століття. Здійснення обґрунтованих історико-педагогічних розвідок дозволяє оцінити стан теорії управління вищими навчальними закладами на основних етапах її становлення та визначити перспективні напрями її подальшого розвитку. Ці результати можуть сприяти створенню ефективної моделі управління вищими навчальними закладами, яка ґрунтується на засадах сучасного наукового менеджменту. Але таких досліджень в Україні майже не здійснювалося.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення й аналіз розвитку теорії управління вищими навчальними закладами доречно здійснювати з позицій системного підходу, який полягає в комплексному дослідженні великих і складних систем, вивченні їх як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин [9, с. 60].

Методологічна специфіка системного підходу полягає в тому, що метою дослідження є вивчення закономірностей і механізмів утворення складного об'єкта з певних складових. При цьому особлива увага звертається на різноманіття внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи, на процес (процедуру) об'єднання основних понять у єдину теоретичну картину, що дає змогу виявити сутність цілісності системи [2].

Методологічні проблеми управління навчальним закладом розглядаються в працях Ю. Конаржевського, В. Кричевського, В. Маслова, Т. Шамової, Є. Хрикова та інших дослідників.

Специфіку системного підходу досліджували такі науковці, як А. Богданов, І. Блауберг, Н. Вінер, Н. Моїсєєв, П. Поташник, Е. Юдін, В. Якунін та ін.

У наукових працях Ю. Васильєва, Ю. Конаржевського, Є. Хрикова детально розкрито сутність застосування системного підходу в освітньому менеджменті.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад використання системного підходу до аналізу розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття).

Системний підхід вимагає реалізації принципу єдності педагогічної теорії, експерименту та практики. Педагогічна практика є чинним критерієм дійсності наукових знань, положень, які розробляються теорією і частково перевіряються експериментом, та стає джерелом нових фундаментальних проблем освіти. Теорія дає основу для правильних практичних рішень керівників. У свою чергу, глобальні проблеми, завдання, що виникають в освітній практиці, породжують нові питання, які потребують фундаментальних досліджень. Цей принцип вимагає вивчати теорію управління вищими навчальними закладами на основі системного підходу [3, с. 99].

У наш час існують різноманітні оцінки масштабу наукової цінності системного підходу, при цьому простежуються такі тенденції: розгляд системного підходу як універсального принципу та підняття його на рівень світогляду (А. Рапопорт); трактування системного підходу як методології пізнання (І. Блауберг, Е. Юдін); використання системного підходу як технології дослідження [1, с. 23–32].

Узагальнення всіх існуючих точок зору на системний підхід дозволяє зазначити, що недоцільно пов'язувати його тільки з процесом пізнання. Системний підхід має більш широкі можливості. Його можна розглядати як методологічну основу не тільки пізнавальної, а й перетворювальної діяльності.

Центральним поняттям системного підходу є „система”. Ми спираємося на думку С. Хрикова, що систему можна визначити як множину взаємопов'язаних елементів, які утворюють цілісність, стійку єдність із середовищем, мають інтегративні якості та закономірності взаємодії [5, с. 65].

Отже, система дає можливість точно позначити цілісний об'єкт і сфокусувати на ньому пізнання, виділити цей об'єкт із середовища, конкретизувати його, з одного боку, а з іншого – розглядати їх разом, з його родовими підставами й умовами існування.

До основних компонентів, що повинні підлягати аналізу, належить: спрямованість наукових досліджень; технологія досліджень; інфраструктура науки; склад науковців; результати наукової діяльності; форма відображення отриманої в результаті дослідження наукової інформації [8, с. 11 – 12].

Кожен з цих компонентів власне є системою та має свої структурні компоненти. Їх аналіз допоможе нам виокремити чинники, що визначають появу теорії управління ВНЗ та впливають на її сучасний стан і встановлюють тенденції її подальшого розвитку; простежити поступовий розвиток теорії управління вищими навчальними закладами, виявити моменти переходу кількісних змін у якісні (з допомогою визначення кола й загальної кількості науковців, праць з проблем управління вищими навчальними закладами), які характеризують певну етапність цього процесу.

Проте про рівень розвитку тієї або іншої галузі науки свідчить не тільки наявність специфічного об'єкта дослідження, розробленість понятійного апарату, наявність систематизованих емпіричних фактів, а й системи законів, що визначають функціонування досліджуваного явища. Теорія управління навчальним закладом є порівняно молодого галуззю наукового знання, тому вона досягла рівня узагальнення та систематизації теоретичних і емпіричних положень і фактів тільки в середині 80-х років ХХ ст. [6, с. 67].

На основі аналізу літератури та узагальнення поглядів учених ми дійшли висновку, що теорія управління – це сукупність знань про закони та закономірності, методологію здійснення управлінської діяльності, які дозволяють дати опис і пояснення об'єктивних явищ управління.

Таким чином, теорія управління вищими навчальними закладами – це комплекс теоретичних положень про закони та закономірності, принципи й методи здійснення управлінської діяльності, що розкривають сутність, зміст і специфіку управління вищими навчальними закладами.

Відтак, результати наукової діяльності – знання про теорію управління, мають включати: поняття, закони, закономірності, принципи, правила, методи, наукові теорії, наукові факти щодо стану теорії управління вищими навчальними закладами.

У дослідженні розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття на першому етапі доречно провести аналіз тем, цілей, завдань наукових робіт, присвячених теорії управління вищими навчальними закладами, та характеристик їх авторів.

На другому – провести аналіз змісту наукових праць з проблем теорії управління вищими навчальними закладами, а саме:

- аналіз понятійного апарату (виокремлення кола основних понять, визначення словосполучень-маркерів, за допомогою яких можна оцінити характер наукових робіт);
- аналіз функцій, методів, принципів, правил, законів та закономірностей (визначення кола питань, проблем, яким науковці частіше приділяють увагу; упорядкувати та класифікувати закони й закономірності, функції, методи, правила, принципи управління на основі подібності й повторюваності);
- аналіз наукових теорій, фактів (проаналізувати досліджувані аспекти (рівні) теорії управління вищими навчальними закладами: наявність обґрунтування цілісної теорії управління, теорії управління великими підсистемами вищого навчального закладу, розробка локальних досліджень теорії управління).

Такий аналіз допоможе простежити виникнення теорії управління вищими навчальними закладами, етапи її розвитку, процес поступового формування, зміни, що відбувалися. Об'єктивно оцінювати досягнення минулого, пов'язати минуле з сьогоденням, визначити завдання на майбутнє і виокремити ознаки кризових явищ у розвитку теорії управління вищими навчальними закладами, наприклад, таких, як відсутність фундаментальних праць з цього питання, нових ідей, дублювання тих самих тем і положень; слабкий зв'язок праць науковців із потребами практики, зі спорідненими науками наступність [4].

Висновки. Отже, дослідження розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття з позицій системного підходу дозволяє нам:

1. Розглядати теорію управління вищими навчальними закладами як відкриту соціальну систему, яка взаємодіє із зовнішнім середовищем. Є. Хриков відзначає, що специфічною рисою управлінської діяльності є те, що вона спрямована на забезпечення системного цілісного характеру функціонування як педагогічної системи, так і системи управління.

2. Розглядати теорію управління вищими навчальними закладами як систему нам дає підстави притаманні їй такі ознаки:

- цілісність (неможливість зведення управління вищими навчальними закладами до суми якостей елементів, що її складають, і виведення з останніх якостей цілого; залежність кожного елемента від його місця і функції в системі);

- структурність (можливість опису теорії управління вищими навчальними закладами через встановлення її структури, тобто складу та мережі зв'язків і відносин; зумовленість стану теорії управління вищими навчальними закладами не стільки станом її окремих елементів, скільки якість її структури);

- взаємозалежність (управління взаємодією вищого навчального закладу із зовнішнім середовищем);

- ієрархічність (кожний компонент теорії управління вищими навчальними закладами, у свою чергу, може розглядатися як система);

- багатоваріантність опису теорії управління вищими навчальними закладами [6].

Таким чином, використання системного підходу вимагає розгляду теорії управління вищого навчального закладу як певної множини елементів, взаємозв'язок яких зумовлює її цілісні властивості, розкриття їх та умов, що її забезпечують; виявлення внутрішніх зв'язків і відносин у системі „управління вищим навчальним закладом” та його взаємозв'язків із більш широкими системами, зведення їх до єдиної теоретичної моделі.

Узагальнення ідей системного підходу дозволяє стверджувати, що методологічні засади цього підходу орієнтуються на такі уявлення: цілісність, динамічність, організація, рівновага, регулювання, самоорганізація, зв'язки, середовище, становлення, розвиток,

структура, управління, функція, мета, тобто своєрідна “технологія” дослідження. Системний підхід є сукупністю положень, що дозволяє здійснити загальну орієнтацію стосовно досліджуваного об’єкта. Саме цей підхід у нашому дослідженні містить принципи передбачення, тлумачення і теоретичного обґрунтування отриманих результатів.

Різноманіття сторін, елементів, відносин, внутрішніх і зовнішніх чинників функціонування і розвитку теорії управління вищими навчальними закладами визначає необхідність її системного вивчення.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Проведене обґрунтування особливостей реалізації системного підходу дослідження розвитку теорії управління ВНЗ дозволило нам визначити низку завдань, які необхідно буде вирішити під час наукового пошуку.

Перспективи подальшого дослідження полягають у застосуванні системного підходу при отриманні результатів дослідження до аналізу розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття) та визначення всіх рівнів теоретико-методологічних засад пізнавальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козлова О. Г. Системний підхід як методологічний орієнтир в управлінні сучасним закладом / О. Г. Козлова // Педагогічні науки : зб. наук. пр. Сумського держ. пед. ун-ту ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2004. – С. 23–32.
2. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : курс лекцій / О. В. Кустовська. – Т. : Економічна думка, 2005. – 124 с.
3. Сластенин В. А. Педагогика : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред. В. А. Сластенина ; Междунар. акад. наук пед. образования. – М. : Академия, 2002. – 566, [1] с.
4. Хриков Є. М. Методологічна функція законів та закономірностей педагогічної науки у історико-педагогічних дослідженнях / Є. М. Хриков // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Херсон, 2005. – Вип. 40. – С. 37–42.
5. Хриков Є. М. Системний підхід до управління навчальним закладом / Є. М. Хриков // Педагогічні науки : зб. наук. пр. Сумського держ. пед. ун-ту ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2004. – С. 65–70.
6. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.
7. Хриков Є. М. Методологічні засади дослідження проблеми управління розвитком загальноосвітньої школи України в 1917 – 1930-ті рр. ХХ століття / Є. М. Хриков // Освіта Донбасу. – 2011. – № 1. – С. 129–136.
8. Хриков Є. М. Методологічні засади аналізу стану та напрямів подальшого розвитку наукової галузі „державне управління” / Євген Хриков // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 3. – С. 10–18.
9. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підруч. для студ. вищих навч. закл. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко ; М-во культури і мистецтв України. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 295 с.

Стаття надійшла до редакції 28.07.2016

УДК 374+004

С. С. Лупаренко,

доктор педагогічних наук, доцент

Є. В. Данилова,

студент-магістр

(Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди)

swetka1408@mail.ru

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ РОБОТОЮ МУЗИЧНИХ ШКІЛ

Анотація

Стаття присвячена дослідженню специфіки використання інформаційних технологій в управлінні роботою музичних шкіл та розв’язанні їх навчально-організаційних проблем. Розкрито проблеми музичних шкіл, а саме: складання розкладу занять, розрахунок навантаження вчителів, недостатнє представлення музичних шкіл у зовнішньому середовищі; брак навчальних приміщень. Схарактеризовано вимоги до програми для складання та